

## Täysistunto

Tiistai 18.4.2017 klo 14.00—16.24

### 9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja yhdyskunta-seuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 263/2016 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 4/2017 vp

#### *Toinen käsittely*

**Puhemies Maria Lohela:** Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

#### *Keskustelu*

16.08 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa rouva puhemies! Arvoiset kansanedustajat! Jo tämän lakiesityksen ensimmäisessä käsittelyssä kiinnitin huomiota siihen, miten perustuslakivaliokunta eli käytännössä sen asiantuntijat olivat arvioineet yhtäältä vangin oikeutta olla kuljetuksen aikana ilman käsirautoja ja toisaalta vankien ja muiden kuljetuksessa mukana olevien henkilöiden oikeutta turvallisuuteen. Ensimmäisessä käsittelyssä ihmettelin perustuslakivaliokunnan eli sen asiantuntijoiden tulkintaa ja toivoin, että perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja tai muut jäsenet olisivat sitä enempi perustelleet.

Nyt toisessa käsittelyssä toivomukseni on sama, mutta nytkään perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja tai nähdäkseni yksikään perustuslakivaliokunnan jäsenistä ei ole paikalla. Viimeksi oli sentään yksi jäsen. Kun kello on nyt noin 16, niin pitää kysyä, mihinkäköhän aikaan näistä asioista pitäisi täällä keskustella näin tiistai-iltapäivällä siten, että myös perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja tai edes perustuslakivaliokunnan jäseniä olisi paikalla.

Arvoisa puhemies! Sitten itse asiaan.

Eduskunnan yksimielisesti hyväksymän lausuman perusteella hallitus esitti eduskunnalle säädöstä, jonka mukaan vankikuljetuksissa voitaisiin eräissä täysin poikkeuksellisissa tilanteissa laittaa kaikille kuljetettaville vangeille käsiraudat, vaikka yksilökohtaista harkintaa erikseen jokaisen vangin karkaamisvaarasta tai vaarallisuudesta ei tehtäisi. Hallitus esitti seuraavaa uutta momenttia: "Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, lyhytaikaisen kuljetuksen ajaksi kaikki samassa ajoneuvossa kuljetettavat vangit voidaan sitoa, jos se on välttämätöntä vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi tai kuljetuksen turvallisuuden säilyttämiseksi kuljetettavien suuren määrän, poikkeuksellisten liikenneolosuhteiden tai muun näihin rinnastettavan syyn vuoksi." Siis tällaista uutta momenttia. Ja perään seuraavaan momenttiin kirjoitettiin hallituksen esityksessä, että "sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä". Sitominen siis tässä yhteydessä tarkoittaa lähinnä käsirautoja, vaikka kun lukee perustuslakivaliokunnan lausuntoa, jossa viitataan johon-

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 38/2017 vp

kin Kamerunin ennakkotapaukseen, ja lukee asiantuntijoiden lausuntoja, joissa viitataan Nelson Mandelaan ja Puolaan ja Venäjään, niin en tiedä, minkälaisissa kahleissa valiokunnan asiantuntijat tai jäsenet kuvittelevat suomalaisia vankeja kuljetettavan.

Näin kuitenkin hallitus esitti, ja miten hallitus sitten perusteli esitystään? Otetaan siihenkin ihan sanatarkat sitaatit. Hallitus perusteli näin: "Ehdotetun säännöksen nojalla lyhytaikaisen kuljetuksen ajaksi kaikki kuljetettavat vangit voitaisiin sitoa kuljetuksen turvaamiseen liittyvistä välttämättömistä syistä kuljetuksen ajaksi. Tällaisia syitä olisivat kuljetuksen turvallisuuden säilyminen ja vingin tai muun henkilön koskemattomuus tilanteissa, joissa kuljetettavana olisi suuri määrä vankeja, kuljetus tapahtuisi poikkeuksellisissa liikenneolosuhteissa tai sitomiselle olisi jokin muu näihin rinnastettava syy. Käytännössä kaikkien vankien sitominen olisi tarpeellista lähinnä silloin, kun suurta vankimäärää kuljetetaan tuomioistuimeen. Tällaisissa tilanteissa kuljetettavana voi olla erilaisista rikoksista epäiltyjä tutkintavankeja, joihin liittyvät riskit eivät välttämättä ole Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan tiedossa. Tällaisessa tilanteessa voisi poikkeuksellisesti olla perusteltua ehkäistä mahdolliset vaaratekijät ennakolta sitomalla kuljetettavat vangit kuljetuksen ajaksi." Näin siis hallitus perusteli.

Vielä otan täältä lisää hallituksen esityksen järkeenkäypiä perusteluja. Hallitus nimittäin perusteli myös näin: "Ehdotetuissa säännöksissä säädetään täsmällisesti ja tarkkarajaisesti niistä tilanteista, joissa kaikki kuljetettavat vangit voidaan sitoa. Sitominen voitaisiin tehdä vain lyhytaikaisen kuljetuksen aikana, kun kuljetetaan suurta määrää vankeja, liikenneolosuhteet ovat poikkeukselliset tai on jokin muu näihin rinnastettava syy. Lisäksi sitominen edellyttää kokonaisharkintaa siitä, että se on välttämätöntä jonkun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi tai kuljetuksen turvallisuuden säilyttämiseksi. Ehdotuksia voidaan pitää hyväksyttävänä, koska niillä pyritään turvaamaan ennen kaikkea muiden henkilöiden koskemattomuutta ja turvallisuutta kuljetuksen aikana mahdollisesti aiheutuvilta häiriöiltä." Ja edelleen: "Säännösten soveltaminen rajoittuu vain poikkeuksellisiin tilanteisiin, joissa kuljetuksen turvallisuutta ei voida taata muuten kuin sitomalla kaikki vangit." Eli näin hallitus perusteli tätä esitystään.

Näin ollen perustuslakivaliokunnalla eli käytännössä sen asiantuntijoilla oli edessään aika lailla klassinen punnintatilanne. Toiseen vaakakuppiin laitettiin vingin oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, joka on turvattu perustuslain 7 §:ssä. Toiseen vaakakuppiin laitettiin sitten, jos kyseessä on lyhytaikainen kuljetus, jos on suuri määrä vankeja, jos on poikkeukselliset liikenneolosuhteet tai jos on niihin rinnastettava muu syy, se sitominen, joka olisi välttämätöntä — siis "välttämätöntä", ei "tarpeellista", ei "saataisi olla välttämätöntä", vaan lakitekstin mukaan "olisi välttämätöntä" vingin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Eli minä ymmärrän tämän turvallisuuden suojelemisen sen mukaan, että siinäkin suojataan perustuslain 7 §:n oikeushyveitä, joista siis kyseeseen tulee ennen kaikkea koskemattomuus, turvallisuus, joilla ymmärrän tarkoitettavan esimerkiksi sitä, että muiden vankien ja vanginvartijoiden tai muiden henkilöiden elämä ja terveys saattavat joutua vaakalaudalle.

Tätä kohtaa hallitus sitten vielä erikseen perusteli näin, ja luen tuon sanatarkan perustelun, mitä tällä turvallisuudella tarkoitetaan. Siitä kirjoitettiin näin. Ensinnäkin siis hallitus kirjoitti: "Välttämättömyys tarkoittaisi sitä, että kaikkien kuljetettavien vankien sitomista harkittaessa tulisi arvioida myös muut mahdolliset järjestelyt, kuten osastoitujen ajoneuvojen käyttö tai toisilleen vihamielisten vankien sijoittaminen eri kuljetuksiin, kuljetuksen turvaamiseksi." Mutta sitten: "Vingin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemisella tar-

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 38/2017 vp

koitettaisiin sitä, että kuljetukseen liittyy vankien välisen väkivallan tai henkilökuntaan taikka ulkopuolisiin henkilöihin kohdistuvan väkivallan uhka esimerkiksi kuljetettavien tekemien epäiltyjen rikosten tai muiden kuljetettavista tiedossa olevien seikkojen vuoksi. Kuljetuksen järjestyksen turvaamisella tarkoitettaisiin sitä, että kuljetukseen liittyy karkaamisen vaara tai muu uhka sille, ettei kuljetusta voida suorittaa asianmukaisesti esimerkiksi tiedossa olevien liikenneolosuhteiden vuoksi."

Eli perustuslakivaliokunnan edessä oli seuraava harkintatilanne: Kumpi oikeushyve on nyt tärkeämpi suojeltava — sekö, ettei sille vangille tai tutkintovangille asetettaisi käsirautoja, kun häneen ei kohdistu kuitenkaan mitään hänen henkilöönsä itsessään liittyvää arvelua tai epäilyä, vaiko se, että siellä on muita vankeja, siellä on henkilökuntaa, ehkä muitakin ihmisiä, joiden turvallisuus, siis fyysinen koskemattomuus, elämä, saattaa olla kyseessä? Kumpi oli tässä tilanteessa tärkeämpi?

Mitä perustuslakivaliokunta päätti? No, totta kai se päätti, että voi hellanlettas sentään, kyllähän sen vangin oikeus olla kuljetuksen aikana ilman käsirautoja on paljon tärkeämpi hyve kuin se, että muiden vankien tai vankikuljettajien tai vanginvartijoiden turvallisuus taattaisiin. Tässä punninnassa, jossa oli molemmissa vaakakupeissa perustuslain 7 §:n tarkoittamia oikeushyveitä, perustuslakivaliokunta piti tärkeämpänä sitä, että vangin oikeus olla kuljetuksen aikana ilman käsirautoja taataan, vaikka olisi välttämätöntä muiden vankien, vanginvartijoiden, muun henkilökunnan turvallisuuden vuoksi toimia toisin. Tässä punninnassa siis tämän vangin oikeus olla ilman käsirautoja on suurempi oikeus kuin muiden vankien ja vartijoiden oikeus olla turvassa — siis vaikka arvioitaisiin, että tämä turvan takaaminen välttämättä, siis välttämättä, edellyttäisi kaikille samassa kuljetuksessa oleville vangeille käsiraudat.

Tämä on niin käsittämätön lopputulos, että en vielä kukaan voi sitä ymmärtää. Onko todellakin näiden muiden ihmisten — muiden vankien, vanginvartijoiden, muiden mahdollisesti kuljetuksessa mukana olevien ihmisten — turvallisuus niin pieni asia, niin pieni tarve, että vaikka välttämätöntä turvallisuuden takaamiseksi olisi kaikkien näiden samassa kuljetuksessa olevien vankien laittaminen käsirautoihin, tätä käsirautoihin laittamista ei saa tehdä? Näin perustuslakivaliokunta päätti, ja perustuslakivaliokunta siis päätti, että on Suomen perustuslain vastaista — kuulkaa: Suomen perustuslain vastaista — että kaikille vangeille laitettaisiin käsiraudat siinä samassa kuljetuksessa, vaikka se olisi välttämätöntä muiden ihmisten turvallisuuden eli hengen ja elämän ja terveyden suojelemiseksi. Näin päätti Suomen perustuslakivaliokunta — tietysti asiantuntijoidensa opastamana.

Kun olen lukenut asiantuntijalausuntoja ja myös perustuslakivaliokunnan lausuntoa, niin perustuslakivaliokunta on pitänyt tätä säädöstä tarpeettomana. Perustuslakivaliokunta olisi voinut pitää sitä tarpeettomana ja lausua lakivaliokunnalle, että sen mielestä tätä säädöstä ei tule säätää, koska se on valiokunnan mielestä tarpeeton — samalla tavalla kuin valiokunta piti huonona asiana, että tuli käännetty todistustaakka tietyissä talousrikosten seuraamustilanteissa, ja silloin lakivaliokunta kuitenkin siis päätti, että se käännetty todistustaakka on tarpeellinen, ja onneksi sellainen laki säädettiin ja erilaiset vero- ja talousrikoskonnat saavat pitää varansa. Mutta se, että perustuslakivaliokunta olisi tyytynyt toteamaan, että se pitää säädöstä tarpeettomana, ei riittänyt perustuslakivaliokunnalle, vaan perustuslakivaliokunta totesi, että se on vastoin Suomen perustuslakia — siis vastoin Suomen perustuslakia on se, että turvataan niiden muiden ihmisten turvallisuus tilanteessa, joka on poikkeuksellinen, joka on lyhytaikainen, johon on erityinen syy ja jossa se on välttämätöntä, jos kerta se edellyttää sitä, että sille vangille pannaan käsiraudat. Voi kauhistus. En ym-

## **Pöytäkirjan asiakohta PTK 38/2017 vp**

märrä tätä. Jos tämä on sitä, niin kuin sanotaan, "modernia perus- ja ihmisoikeusdoktriinia", josta Tuomas Ojanen ja kumppanit puhuvat, niin pitää sanoa, että minä en kannata tällaista modernia perusoikeusdoktriinia, jossa sen vangin oikeus olla ilman käsirautoja kuljetuksen aikana on suurempi oikeus kuin niiden muiden ihmisten oikeus turvallisuuteen eli henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, terveyteen ja jopa elämään.

No, puhemies, kun aikaa on mennyt paljon, totean lopuksi, että kun asiaa käsiteltiin tässä salissa ensimmäisessä käsittelyssä, niin paikalla oli yksi ainoa perustuslakivaliokunnan jäsen, edustaja Hoskonen, ja hän mielestäni toimi ritarillisesti, kun hän yritti puolustaa valiokunnan kantaa. Mutta yritys ei ollut kovin onnistunut, koska hän perusteli valiokunnan kantaa muun muassa sillä, että nyt on saatu uusia vankienkuljetusajoneuvoja ja näissä uusissa ajoneuvoissa nämä vangit laitetaan omaan lukittuun häkkiin. Edustaja Hoskonen käytti ilmaisua "lukittu häkki", ja nyt minun pitäisi olla sitä mieltä, että se loukkaa vähemmän sen vangin ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia, kun hänet pannaan lukittuun häkkiin sen sijaan, että hänelle laitettaisiin käsiraudat. Mitenkä ne vanhat roomalaiset sanoivatkaan: o tempora, o mores!

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 263/2016 vp sisältyvät 1.-3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.